

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

III-IV КОНГРЕС СХОДОЗНАВЦІВ

м. Київ,
23–24 грудня 2020 р.

Кримський
Крим
Кримське

ГЕЛЬВЕТИКА
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III-IV КОНГРЕС СХОДОЗНАВЦІВ

до 150-ї річниці від дня народження Агатангела Кримського

Частина II

23–24 грудня 2020 р.

Видавний дім
«Гельветика»
2020

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ:

Володимир Казарін – професор (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);
Олексій Хамрай – професор (Інститут сходознавства імені А. Кримського НАН України);
Ольга Мавріна – доцент (Інститут сходознавства імені А. Кримського НАН України);
Marzena Godzinska – PhD (University of Warsaw);
Уміт Їлдиз – PhD, доцент (Посольство Республіки Туреччина в Україні, атташе з питань освіти);
Костянтин Комісаров – PhD, доцент (Київський університет імені Бориса Грінченка);
Ірина Дрига – PhD, доцентка (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського);
Мехмет Челенк – PhD, доцент (Університет Улудаг);
Озкул Чобаноглу – PhD, доцент (Університет Хаджеттепе);
Ібрагім Шахін – PhD, доцент (Егейський університет);
Хакан Киримли – PhD, доцент (Університет Бількент);
Наріс Сейдаметова – PhD, доцент (Стамбульський університет);
Таміла Сеіт'яг'яєва – PhD, старший викладач (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського).

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Бессараб Олександр Володимирович – в.о. завідувача кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;
Дрига Ірина Миколаївна – доцентка кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;
Сеіт'яєва Таміла Решатівна – старший викладач кафедри східної філології ННІ Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;
Колега Юрій – інспектор кафедри східної філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.

Т 66 III-IV Конгрес сходознавців (до 150-ї річниці від дня народження Агатангела Кримського): Збірник матеріалів м. Київ, 23–24 грудня 2020 р. – Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2020. Ч. 2. – 244 с.

ISBN 978-966-992-356-1

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на III-IV Конгрес сходознавців (до 150-ї річниці від дня народження Агатангела Кримського), який відбувся на базі Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського 23–24 грудня 2020 р.

УДК 008(1-11)(063)

НАПРЯМ 8. СХІДНІ МОТИВИ В УКРАЇНСЬКОМУ І ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

Аністратенко Л. С.

Семантичні особливості японської літературознавчої термінології 98

Бокшань Г. І.

Орієнтальні мотиви у збірці Галини Пагутяк

«Мій Близький і Далекий Схід»..... 101

Ващенко Ю. А.

«Покора» М. Уельбека: проблема ісламізації Європи

в параметрах університетського роману 103

Величко М. П.

Арабо-іспанська література крізь призму

наукового бачення А. Кримського 107

Вісич О. А.

Архітектурний код Криму в українській літературі..... 109

Галицька О. Б.

Пошук транскультурної ідентичності в творчості

німецькомовних письменників турецького походження 111

Гандзюк О. М.

Специфіка часток у романі

Агатангела Кримського «Андрій Лаговський»..... 113

Гусева Е. И.

Шелк как символ ориентализма и художественная деталь

английской романтической поэзии 117

Доній В. С.

Постколоніальна теорія Е. Саїда та її відображення

в українському літературознавстві 119

Кобзей Н. В.

Психологізм в оповіданні Ервіна Умерова «Самотність»..... 123

Корженівська В. С.

Роксолана: чи варта вона окремої сторінки

в шкільних підручниках історії України? 124

Бокшань Г. І.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри готельно-ресторанного
та туристичного бізнесу
й іноземних мов*

Херсонського державного аграрно-економічного університету

ОРІЕНТАЛЬНІ МОТИВИ У ЗБІРЦІ ГАЛИНИ ПАГУТЯК «МІЙ БЛИЗЬКИЙ І ДАЛЕКИЙ СХІД»

Орієнтальна спрямованість збірки Г. Пагутяк «Мій Близький і Далекий Схід» артикульована в її назві: до неї увійшли об'єднані східними мотивами повість «Брат мій Енкіду» й есеї «Сніг у жмені», «Розповіді прочанина» та «Рукави, вологі від роси». Розглядаючи Схід як «колицку людської цивілізації і християнства» [2, с. 71], письменниця асоціює цей топос із космогонічними міфами – з міфосценарієм початку [1]. У її розумінні мотиви народження й руху до цивілізації є тотожними. Сучасний розвиток суспільства авторка ідентифікує як хаос, що віддаляє від початкового ладу, тому її есеях також можна завважити сюжетні елементи міфосценарію кінця.

У збірці оприсутнюється бінарна опозиція «схід–захід», причому її семантика відповідає традиційно закріпленим за нею значенням. Східна культура, на думку Г. Пагутяк, «продовжує сприймати світ так само гостро, пристрасно і безстрашно, як давні шумери» [2, с. 73], тоді як західна цивілізація в рефлексіях авторки постає носієм «псевдокультури», з притаманною їй «самоізоляцією і вторинністю» [2, с. 71]. Ще одним міфологічним протиставленням, яке виразно оприявнюється у збірці «Мій Близький і Далекий Схід» є опозиційна пара «святиє–грішне». Зокрема, в есеї «Розповіді прочанина» вона корелює з мотивом спасіння, що постає аллюзією до християнських міфів.

В есеях Г. Пагутяк цивілізація тенденційно протиставляється природі, яка в інтерпретації письменниці завше асоціюється з космічним ладом і гармонією, терапевтичними функціями і відновлювальною силою. Відповідно відхід від неї ототожнюється з хаосом, що має руйнівні наслідки для людства загалом і кожної особистості зокрема: «Деся у вбогому притулку з вицвілими стінами і витертим лінолеумом, у запаху цвілі, доживає віку людина, відлучена від природи, яка є нашим лікарем і нашою матір'ю» [2, с. 94]. Магістральним у творчості авторки є мотив пошуку космічної гармонії, шлях до якої лежить через повернення до природних витоків: «Без контакту з природою людське життя стає абсурдним і важким» [2, с. 101].

Г. Пагутяк болісно переживає кризу сучасної цивілізації, викликану віддаленням від першооснов життя: її доробок об'єднують мотиви згубного впливу людини на природу, втраченого світового ладу і пошуку притулку у ворожому середовищі. Письменниця неодноразово акцентує причини кризових явищ і способи відновлення втраченої гармонії: «На зміну шляхетному пізнанню природи, як у Гьоте, котрий намагався зблизити Схід і Захід, з'являється бруральне: не треба соромитись того, що природне. <...> Гармонія Всесвіту полягає у мірі й врівноваженості, а основний закон – не зашкодь – стосується також і людських взаємин. У Всесвіті, як це й не прикро дізнатись «вершині творіння», усі істоти рівні між собою» [2, с. 101–102].

Розмірковуючи про культуру почуттів як «альфу і омегу гуманного ставлення до дійсності» [2, с. 105], Г. Пагутяк апелює до середньовічної японської літератури загалом і, зокрема, до творчості Сей Сьонагон, у чиєму доробку особливо відчутна гострота сприймання довколишнього світу. Без неї, на думку письменниці, неможливо насолоджуватися красою життя, усвідомлювати його минулість, «бути собою, жити в гармонії з Всесвітом» [2, с. 106]. У Сей Сьонагон Г. Пагутяк також імпонує відчуття міри, адже «надмір завжди потворний і порушує баланс у Всесвіті» [2, с. 126].

Занепад культури почуттів авторка пов'язує з потуранням байдужості і нездатності співпереживати через відображення жорстокості в засобах масової інформації. Вона ставить за взірець стародавню японську культуру, в якій сприйняття оберігали від контакту з тим, що може зашкодити гостроті відчуттів, адже «чутлива людина не залишається байдужою ні до чужої смерті, ні до страждань» [2, с. 118].

У міфологічних уявленнях вікові етапи людини асоціюються з порами року і частинами доби. Г. Пагутяк, згадуючи поезію Ду Фу, акцентує увагу на символіці образу призахідного сонця, що є наскрізним у її творчому доробку. Письменниця проводить паралелі між людським життям і рухом світила: «Китайський поет Ду Фу дивиться, як заходить сонце. Вони – удвох. У них згасає життя» [2, с. 98]. У моделюванні хронотопу в її художніх творах домінує міфологічний час, що відображає «священні ритуали, пов'язані з природними циклами» [2, с. 109], оскільки саме вони є проявом життя.

Таким чином, орієнтальні мотиви у збірці Г. Пагутяк «Мій Близький і Далекий Схід» оприявнюються в міфопоетичному аранжуванні: вони корелюють із бінарними опозиціями «схід–захід», «народження–смерть», «святе–грішне», «космос–хаос» й асоціюються з відповідними міфосценаріями. Авторка вбачає в культурі Сходу взірець для взаємин у Всесвіті, адже в ній культивується гострота сприймання навколишнього світу й прагнення до космічної гармонії.

Список використаних джерел:

1. Вишницька Ю. Міфологічні сценарії в сучасному художньому та публіцистичному дискурсах : монографія. Київ: Київ. ун-т ім Б. Грінченка, 2016. 614 с.
2. Пагутяк Г. Мій Близький і Далекий Схід: повість та есеї. Львів : ЛА «Піраміда», 2014. 136 с.

Ващенко Ю. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

«ПОКОРА» М. УЕЛЬБЕКА: ПРОБЛЕМА ІСЛАМІЗАЦІЇ ЄВРОПИ В ПАРАМЕТРАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО РОМАНУ

У романі «Покора» («Soumission», 2015) [10], який С. Завара відніс до неформальної «Ісламської трилогії» (разом із романами «2084: Кінець світу» Буалема Сансаля та «Щасливий» Вікторії Гранецької) [5; 6], французький письменник Мішель Уельбек вдається до спроби накреслити й осмислити подальший шлях європейської цивілізації, яка перебуває в стані історично-культурного та світоглядного зіткнення з ісламським світом (за симптоматичним збігом обставин книга побачила світ у той самий день, коли радикальні ісламісти розстріляли в Парижі редакцію сатиричного часопису «Charlie Hebdo»). Події роману віднесено в недалеке майбутнє: 2022 рік, президентські вибори у Франції, де перемогу здобув лідер поміркованої партії «Мусульманське братство» Мухаммед Бен Аббес, якому вдалося укласти угоду і з лівими, і з центристами, щоб не допустити перемоги «Національного фронту» Марін Ле Пен.

Сам письменник визначив жанр роману як «соціальна фантастика». Інші спроби жанрової атрибуції цього твору народили низку жанрових/піджанрових визначень: «постмодерністська антиутопія» [9], «соціально-політична фантастика» [3] «напівфутуристичний роман-притча» [8] та ін. Однак «Покора», на нашу думку, демонструє також виразні ознаки університетського роману (варіант визначення – «філологічний роман» – пропонує Д. Дроздовський [4]), парадигма якого склалася в середині 50-х років ХХ століття, заявивши про себе як про «жанр зі сталою і постійно відновлюваною структурою» [анц. 1] яка проглядає у будь-яких піджанрових різновидах – філологічний роман, мистецькознавчий роман та ін.